

О. В. Сологуб,
аспірант кафедри економіки, обліку та оподаткування,
Національний університет "Чернігівська політехніка"
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-7835-4068>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.7.369

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

О. Solohub,
PhD Student, Department of Economics, Accounting and Taxation,
Chernihiv Polytechnic National University

WAYS TO IMPLEMENT PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIPS AT AGRICULTURAL ENTERPRISES

У статті обґрунтовано шляхи реалізації державно-приватного партнерства (ДПП) як інструменту інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору України. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю структурної модернізації агропромислового виробництва та підвищення його конкурентоспроможності.

Встановлено, що державно-приватне партнерство формує синергетичний ефект шляхом інтеграції державних стимулів, приватних інвестицій і науково-технологічної експертизи, що дозволяє оптимізувати використання ресурсів та інтегрувати агропідприємства у міжнародні інноваційні ланцюги створення вартості. У процесі дослідження проаналізовано сучасні наукові підходи до визначення економічної сутності ДПП як механізму аграрної політики держави. На основі статистичного аналізу витрат підприємств аграрного сектору на наукові дослідження та інноваційні розробки за 2021–2024 рр. встановлено поступове зростання обсягів фінансування інноваційної діяльності при збереженні низької частки таких витрат у загальній структурі видатків. Виявлено зміцнення ролі власних коштів підприємств у фінансуванні наукових ініціатив поряд із збереженням вагової частки державної підтримки. Обґрунтовано необхідність застосування механізмів ДПП. Розроблено поетапний механізм прийняття рішення щодо реалізації ДПП у аграрній галузі.

Практичне значення результатів полягає у можливості використання запропонованого під час реалізації аграрної політики задля результативного розвитку галузі у майбутньому. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням інструментарію оцінювання результативності ДПП та економіко-математичним моделюванням впливу партнерських проєктів на інноваційну активність підприємств.

The article substantiates the ways of implementing public-private partnership (PPP) as a tool for innovative development of enterprises in the agricultural sector of Ukraine. The relevance of the study is due to the need for structural modernization of agro-industrial production and increasing its competitiveness.

The purpose of the study is to investigate and substantiate ways to implement public-private partnerships at agricultural enterprises.

It was established that public-private partnership forms a synergistic effect by integrating state incentives, private investments and scientific and technological expertise, which allows optimizing the use of resources and integrating agricultural enterprises into international innovative value chains. In the process of the study, modern scientific approaches to determining the economic essence of PPP as a mechanism of the state's agricultural policy were analyzed. Based on a statistical analysis of the expenditures of agricultural enterprises on scientific research and innovative developments for 2021–2024, a gradual increase in the volume of financing of innovative activities was established while maintaining a low share of such expenditures in the overall expenditure structure. The strengthening of the role of enterprises' own funds in financing scientific initiatives was revealed along with maintaining a significant share of state support. The need for the use of PPP mechanisms was substantiated.

A step-by-step decision-making mechanism for implementing PPPs in the agricultural sector has been developed. Key principles for managing PPP projects have been identified, including transparency, risk-sharing, compliance with the state's strategic priorities, and coordination of economic, social, and environmental impacts. The practical significance of the results lies in the possibility of using the proposed approach during the implementation of agricultural policy to effectively develop the industry in the future. Prospects for further research are related to the development of a tool for assessing the effectiveness of PPPs and economic and mathematical modeling of the impact of partnership projects on the innovative activity of enterprises.

Ключові слова: державно-приватне партнерство; аграрний сектор; інвестиційне забезпечення; співфінансування; продовольча безпека; конкурентоспроможність.

Key words: public-private partnership; agricultural sector; investment support; co-financing; food security; competitiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Інноваційний розвиток є структурним елементом підвищення ефективності виробництва та забезпечення продовольчої безпеки агропромислового сектору. У цьому контексті важливим інструментом підвищення інвестиційної привабливості агропідприємств є державно-приватне партнерство. У своїй сутності ДПП впливає на дотримання синергетичного ефекту шляхом поєднання державних стимулів, приватних капіталовкладень та науково-технологічної експертизи. В умовах високого рівня конкуренції на ринках агропромисловості, впровадження ДПП дозволяє оптимізувати використання ресурсів та інтегрувати підприємства у міжнародні інноваційні та ринкові ланцюги вартості.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців, зокрема, Запатріна І. В. [2], Косач І. А. [3], Круглов В. В. [4], Морарь Д. [5], Онегіна В. М. [6], Узунов Ф. В. [8], Усата Н. В. [9], Шубравська О. В. [10] та інш.

У наукових працях Морарь Д. [5] визначено, що державно-приватне партнерство в аграрному секторі України є механізмом аграрної політики держави, метою якого є залучення позабюджетних джерел фінансування.

В продовження, Косач І. А. [3] окреслює, що державно-приватне партнерство є особливим видом економічних відносин між підприємницькими структурами за участю держави. Здійснюється політичний, правовий, фінансовий, адміністративний та освітньо-технологічний аспекти формування інституційного середовища для підприємницької інтеграції малих та середніх виробників на засадах державноприватного партнерства.

Також Онегіна В. М. [6] визначає, що в умовах несприятливих макроекономічних умов, пріоритетним є використання потенційних можливостей державно-приватного партнерства (ДПП) як форми взаємодії бізнесу і влади, джерела інвестиційних ресурсів розвитку сільських територій.

Огляд наукової літератури щодо використання механізмів ДПП у сфері розвитку підприємств аграрного сектору є необхідним елементом. Відповідно до цього, варто констатувати, що досліджувана тема є актуальною та своєчасною.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою дослідження та обґрунтування шляхів реалізації державно-приватного партнерства на підприємствах аграрного сектору.

Задля досягнення поставленої мети у ході дослідження варто виконати наступні завдання:

- дослідити правову та економічну сутність державно-приватного партнерства;
- обґрунтувати можливі напрями застосування ДПП на підприємствах аграрного сектору;
- розробити механізм реалізації ДПП на підприємствах аграрного сектору;
- обґрунтувати результати запропонованого підходу.

Виконання поставлених завдань дозволить визначити практичну цінність реалізації державно-приватного партнерства у діяльності підприємств аграрного сектору та обґрунтувати перспективні напрями удосконалення співпраці держави та приватних підприємств задля перспективного розвитку галузі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Важливим є залучення державно-приватного партнерства на підприємствах аграрного сектору, включаючи оцінку механізмів фінансової та технічної підтримки, інституційних моделей взаємодії, а також прикладів реалізації інноваційних проєктів. Особлива увага приділяється виявленню ефективних підходів для трансформації ресурсного потенціалу підприємств у стійкі результати, що поєднують економічну віддачу, соціальну значущість та екологічну безпеку.

Для формування базису проведення дослідження важливим є оцінка рівня фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору. Динаміка витрат сільського, рибного та лісового господарства на наукові дослідження та наукові розробки представлена у таблиці 1.

Аналіз витрат підприємств агропромислового комплексу України на наукові дослідження та розробки визначає поступове зростання інвестицій у науково-технічний розвиток. Такий підхід приєє посиленню інноваційного потенціалу та ефективності виробництва. Наявна досить низька частка витрат на наукові розробки у структурі загальних видатків підприємств [8]. Спостерігається стабільна тенденція до нарощування фінансових ресурсів у цій сфері, що свідчить про усвідомлення важливості інновацій для довгострокової конкурентоспроможності.

Темпи приросту витрат демонструють періодичні коливання, що можуть бути пов'язані з макроекономічними факторами, державними програмами підтримки науки або змінами у фінансових пріоритетах підприємств [2]. Такий динамічний профіль інвестицій у наукову діяльність визначає необхідність системного підходу до планування та координації фінансування інноваційних ініціатив. Зазначене дозволяє забезпечити стійке зростання продуктивності та технологічного рівня аграрного сектору України.

Витрати підприємств аграрного сектору України на наукові дослідження та наукові розробки у розрізі джерел фінансування представлено у таблиці 2.

Структурний розподіл витрат підприємств аграрного сектору України на наукові дослідження та розробки визначає значну роль власних коштів підприємств та фінансування з боку державних організацій, зокрема через державний бюджет. Обґрунтовано зростання частки власних ресурсів у фінансуванні наукових ініціатив, що свідчить про підвищення самостійності підприємств у формуванні інноваційного потенціалу та готовності інвестувати у власний розвиток.

Водночас частка державного фінансування залишається суттєвою, підкреслюючи важливість державної підтримки у забезпеченні стабільності науково-дослідної діяльності аграрного комплексу [4]. Такий баланс між приватними та державними інвестиціями створює є основою для ефективного впровадження інноваційних технологій, забезпечуючи комплексний підхід до підвищення продуктивності та конкурентоспроможності аграрного сектору.

На основі проведеного аналізу витрат підприємств аграрного сектору на наукові дослідження та розробки можна зробити висновок, що ДПП є важливим механізмом для забезпечення ефективного розвитку даної сфери. Співфінансування наукових ініціатив за рахунок власних ресурсів підприємств та через державні програми, дозволяє створювати стійку платформу для впровадження інновацій, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності.

Залучення ДПП сприяє оптимізації розподілу фінансових та технічних ресурсів, стимулює модернізацію виробничої інфраструктури та інтеграцію передових технологій у виробничі процеси. Таким чином, реалізація ДПП на підприємствах аграрного сектору підвищує науково-технічний потенціал сектору та зміцнює його адаптивність до ринкових викликів та змін клімату. Результатом відповідної взаємодії є

Таблиця 1. Витрати підприємств аграрного сектору України на наукові дослідження та інноваційні розробки, 2021–2024 рр.

Рік	Витрати, тис. грн	% до загального обсягу витрат	Приріст до попереднього року
2021	58200,8	0,3	170,2
2020	35726,6	0,2	61,4
2023	47345,9	0,2	132,5
2024	54431,4	0,2	115,0

Джерело: сформовано на основі [1].

Таблиця 2. Витрати підприємств аграрного сектору України на наукові дослідження та інноваційні розробки в розрізі джерел фінансування, 2021–2024 рр.

Рік	Витрати, тис. грн	Власних коштів, тис. грн	Коштів організацій державного сектору, тис. грн	У тому числі коштів державного бюджету, тис. грн
2021	58200,8	15467,4	42733,4	42733,4
2020	35726,6	к/с	к/с	к/с
2023	47345,9	33148,8	14197,1	14197,1
2024	54431,4	34872,4	к/с	к/с

Джерело: сформовано на основі [1].

Таблиця 3. Етапи прийняття рішення щодо реалізації державно-приватного партнерства у аграрній галузі

№	Етап	Зміст етапу
1	Ініціація проєкту	Виявлення потреби у проєкті ДПП, визначення мети та завдань співпраці.
2	Техніко-економічне обґрунтування	Аналіз доцільності проєкту, оцінка ризиків, розрахунок потенційних вигод.
3	Підготовка проєктної документації	Формування документації, умов партнерства, правових зобов'язань сторін.
4	Проведення конкурсних процедур	Вибір приватного партнера через відкритий конкурс чи інші прозорі процедури.
5	Укладення договору	Підписання концесійного або іншого виду договору з обраним партнером.
6	Реалізація проєкту	Виконання робіт, надання послуг, моніторинг виконання умов договору.
7	Контроль та оцінка результатів	Перевірка досягнутих результатів, корекція дій, звітність перед суспільством.

Джерело: побудовано на основі [1, 4, 5].

забезпечення комплексного розвитку аграрної політики.

Отже, ознайомившись з правовим засадами щодо принципів здійснення державно-приватного партнерства у аграрній сфері, варто зробити висновок, що процес ухвалення рішення щодо реалізації ДПП передбачає проходження низки послідовних етапів, кожен з яких має свою чітку логіку й функціональне призначення.

Першим етапом є ініціація проєкту, де відбувається виявлення суспільної або економічної необхідності проєкту. Здійснюється формулювання цілей, завдань та обґрунтування необхідності залучення приватного партнера [7]. Реалізується техніко-економічне обґрунтування проєкту, в межах якого аналізуються його доцільність, ризики та можливі економічні вигоди як для держави, так і для інвестора.

Наступним етапом є підготовка проєктної документації. Визначаються механізми майбутнього партнерства, обов'язки кожної зі сторін та правові гарантії реалізації. Після цього здійснюється проведення конкурсних процедур, під час яких органи влади організовують прозорий відбір приватного партнера для забезпечення конкурентної співпраці.

Відбувається укладення договору, який окреслює зобов'язання сторін, умови реалізації проєкту, терміни і фінансові параметри [10]. Наступним є етап реалізації проєкту, коли безпосередньо виконуються роботи, надходять кошти, здійснюється інвестування і будівництво або модернізація інфраструктури. Завершальним етапом є контроль та оцінка результатів, де відбувається перевірка дотримання умов договору, аналіз досягнутих результатів та підготовка звітів про ефективність реалізації партнерства.

Обґрунтовано поетапність вибору форми ДПП, де визначено договірні умови, переваги та недоліки запропонованої моделі співпраці, оцінюється ймовірність успішної реалізації. При підготовці також важливо перевірити ідею проєкту на відповідність загальнодержавним економічним, технологічним та соціальним пріоритетам, розглянути її з позиції впливу на економіку, екологію та добробут населення.

Проведено аналіз правового середовища, нормативних актів, які регулюють як загальні умови, так і спе-

цифіку реалізації ДПП. Розроблено схема управління проєктом, яка охоплює державні та приватні інституції, визначає ролі, повноваження та відповідальність учасників на кожному етапі.

Отже, аналіз фінансових показників підприємств аграрного сектору України засвідчує поступове зростання витрат на наукові дослідження та інноваційні розробки. Результати дослідження підкреслюють важливість інновацій для підвищення продуктивності, конкурентоспроможності та довгострокової стійкості агропідприємств. Співфінансування наукових ініціатив за рахунок власних коштів підприємств та державного бюджету створює стабільну основу для розвитку інноваційного потенціалу сектору.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Реалізація державно-приватного партнерства в аграрній сфері забезпечує оптимізацію розподілу фінансових, технічних та інтелектуальних ресурсів, сприяє модернізації виробничої інфраструктури та інтеграції передових технологій. Поетапний процес ухвалення рішень щодо ДПП та дотримання принципів партнерства формують комплексну систему взаємодії між державними структурами та приватним бізнесом, що підвищує ефективність впровадження інноваційних проєктів та сприяє забезпеченню економічної, соціальної та екологічної стабільності аграрного сектору.

В результаті, запровадження ДПП у агропідприємствах створює синергетичний ефект, поєднуючи державні стимули, приватні інвестиції та науково-технологічний потенціал, що дозволяє трансформувати ресурсний потенціал у стійкі економічні та соціально значущі результати, адаптовані до ринкових викликів та змін клімату. Перспективами подальших досліджень є розроблення механізму впровадження ДПП у діяльність агропідприємств та обґрунтування результативності відповідного механізму.

Література:

1. Державна служба статистики України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Запатріна І. В., Лебеда Т. Б. Державно-приватне партнерство як фактор економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні. Економіст. 2011. № 3. С. 52—58.

3. Косач І. А. Державно-приватне партнерство в агропромисловому комплексі України: актуальні питання та перспективи. Приазовський економічний вісник. № 6 (17) 2019. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-6-9>.

4. Круглов В. В., Терещенко Д. А. Реалізація проєктів державно-приватного партнерства в аграрному секторі. Public Administration and Regional Development. 2021. № 2. DOI: [10.34132/pard2021.13.06](https://doi.org/10.34132/pard2021.13.06)

5. Морарь Д. Р. Напрями розвитку державно-приватного партнерства в аграрному секторі економіки України. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 10. DOI: [10.32702/23066814.2021.10.89](https://doi.org/10.32702/23066814.2021.10.89)

6. Онегіна В. М. Державно-приватне партнерство та розвиток сільських територій в Україні. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2017. № 2. С. 64—71.

7. Савицький Е. Сучасні реалії інноваційного розвитку підприємств агробізнесу в Україні. Економіка та суспільство. 2021. № 31. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-56>

8. Узунів Ф. В. Зарубіжний досвід формування та розвитку державно-приватного партнерства. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 14. С. 124—126.

9. Усата Н. В. Державно-приватне партнерство в аграрному секторі: концептуальні засади розвитку. Економіка та управління АПК. 2023. № 2. С. 65—72.

10. Шубравська О. В., Прокопенко К. О. Формування агропродовольчої спеціалізації України в контексті сучасних інвестиційних процесів. Економіка України. 2021. № 10. С. 35—51.

References:

1. State Statistics Service of Ukraine (2026), Official website, available at: <https://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 14 February 2026).

2. Zapatrina, I. V. and Lebeda, T. B. (2011), "Public-private partnership as a factor of economic growth and problems of its development in Ukraine", Economist, vol. 3, pp. 52—58.

3. Kosach, I. A. (2019), "Public-private partnership in the agro-industrial complex of Ukraine: current issues and prospects", Azov Economic Bulletin, Vol. 6 (17) <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-6-9>.

4. Kruglov, V. V. and Tereshchenko, D. A. (2021), "Implementation of public-private partnership projects in the agricultural sector", Public Administration and Regional Development, Vol 2. <https://doi.org/10.34132/pard2021.13.06>

5. Morar, D. R. (2021), "Directions for the development of public-private partnership in the agrarian sector of the economy of Ukraine", Investments: practice and experience, Vol. 10. <https://doi.org/10.32702/23066814.2021.10.89>

6. Onegina, V. M. (2017), "Public-private partnership and the development of rural areas in Ukraine", Current problems of innovative economics, Vol 2, pp. 64—71.

7. Savitsky, E. (2021), "Modern realities of innovative development of agribusiness enterprises in Ukraine",

Economy and Society, Vol. 31, <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-56>

8. Uzunov, F. V. (2013), "Foreign experience in the formation and development of public-private partnership", Investments: practice and experience, Vol. 14, pp. 124—126.

9. Usata, N. V. (2023), "Public-private partnership in the agricultural sector: conceptual principles of development", Economics and management of the agricultural complex, Vol. 2, pp. 65—72.

10. Shubravskaya, O. V. and Prokopenko, K. O. (2021), "Formation of agro-food specialization of Ukraine in the context of modern investment processes", Economy of Ukraine, Vol. 10, pp. 35—51.

Отримано редакцією журналу / Received: 24.03.26

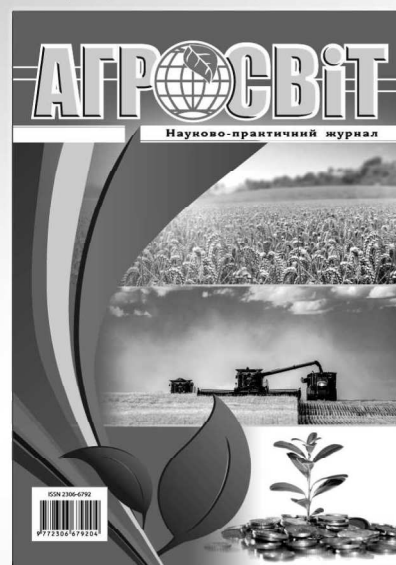
Прорецензовано / Revised: 04.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 09.04.26

АГРОСВІТ

<https://nauka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)**

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292